

Barbara Mytko

Apollinaire i czeska awangarda poetycka

Studia Rossica Posnaniensia 17, 67-75

1982/1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BARBARA MYTKO

Poznań

APOLLINAIRE I CZESKA AWANGARDA POETYCKA

Od dziewięćdziesiątych lat ubiegłego stulecia datuje się okres szczególnie żywego zainteresowania czeskich twórców rozwojem literatury na świecie. Ścisły kontakt z najnowszymi tendencjami i kierunkami literackimi charakterystyczny jest zwłaszcza dla okresu międzywojennego. Czeskiej awangardzie artystycznej w poszukiwaniu nowych źródeł inspiracji i wyrazu patronowali poeci: Walt Whitman, Émile Verhaeren, Guillaume Apollinaire, a także malarz-samouk Celnik Rousseau i twórca nowoczesnej groteski filmowej Charles Chaplin. Świadectwo autentycznej fascynacji stanowią podjęte na szeroką skalę tłumaczenia z obcych literatur, zwłaszcza francuskiej i młodej radzieckiej.

W czeskim życiu kulturalnym już od początków XIX wieku twórczość translatorska miała znaczenie szczególne. Jedno ze źródeł literackiego odrodzenia stanowiły przekłady, pozwalające w ten oto sposób znaleźć się literaturze czeskiej w najważniejszym nurcie myśli europejskiej. Ponadto przekłady pozwalały w znacznym stopniu poszerzyć własną rodzimą tradycję oraz pomagały w odnowie języka literackiego.

W okresie międzywojennym niezwykle silnie oddziaływała literatura francuska. Dla żadnej chyba literatury francuska poezja nie miała takiego znaczenia jak dla literatury czeskiej w latach dwudziestych. Związki czeskiej i francuskiej awangardy, zarówno literackiej jak i plastycznej, miały ogromne znaczenie dla dalszego rozwoju czeskiej sztuki, która pragnęła w nowy sposób ukazywać i mówić o życiu i o człowieku.

Kontakty artystów Paryża i Pragi, zapoczątkowane jeszcze przed I wojną światową (Apollinaire odwiedza Pragę w marcu 1902, bracia Čapkowie na przykład wyjeżdżają do Paryża w roku 1911), uległy dalszemu znacznemu ożywieniu. W okresie międzywojennym do Pragi przyjeżdżają między innymi Ph. Soupault, L. Aragon, T. Tzara, F. Léger, A. Breton, P. Eluard i Le

Corbusier¹. Czeska awangarda plastyczna za ośrodek nowej sztuki zaczyna uważać już nie Wiedeń czy Monachium, lecz Paryż, który staje się w tym czasie prawdziwym centrum plastycznej awangardy i literackiego nowatorstwa. Oddziaływanie nowoczesnej poezji francuskiej sięga również Pragi.

Największe zainteresowanie wzbudza poezja Guillaume Apollinaire'a, jednego z najbardziej nowatorskich i awangardowych twórców XX wieku. Konsekwentnie realizowana zasada „j'émervaille”, motto życia i hasło twórczych poszukiwań, narodziła poezję nową, zaskakującą, szokującą, właśnie — „zadziwiająca”. Poezja ta, pełna kontrastów, różnicowanych konwencji i stylów, charakteryzująca się znacznym bogactwem poetyk, była najbardziej rewolucyjna i przełomowa wśród poetyckich propozycji pierwszych dwóch dziesięcioleci XX wieku w literaturze francuskiej. I trudno nie zgodzić się ze stwierdzeniem, że nikt tak bardzo jak Apollinaire nie zasłużył na miano ojca nowoczesnej poezji francuskiej². W okresie poetycko-malarskiej rewolucji początku wieku Apollinaire „zadziwiał”, skupiał wokół siebie zarówno poetów jak i malarzy, mówił „o duchu nowych czasów”, patronował i przewodził francuskiej awangardzie. Tak w życiu jak i w poezji, otoczony zawsze legendą i tajemniczością, silnie oddziaływał i twórczo inspirował.

Dzieło Apollinaire'a było mostem spinającym „poetów przeklętych” — Baudelaire'a, Rimbauda, Verlaine'a — z artystami awangardy naszego wieku — Bretonem, Eluardem, Aragonem, jego poezja znajdowała się w punkcie, w którym jedna epoka kończyła się, a druga zaczynała. Apollinaire łączył symbolizm z nadrealizmem i poezja jego zawiera wiele elementów charakterystycznych dla twórców doby „przejściowej” w literaturze. Nie jest on jednak li tylko pustym ogniwem łączącym symbolizm i nadrealizm, z jego imieniem związane jest odrodzenie poezji poprzez ciągłe poszukiwania nowych sposobów poetyckiego oddziaływania, odrodzenie nowoczesnego liryzmu — wyobraźni i wrażliwości, eksperymenty na kodzie poetyckim, badania nośności środków wyrazu, poszukiwania frapujących kojarzeń słów i obrazów — wszystko to powodowało szerokie zainteresowanie i wielki wpływ na rozwijające się poezje lat dwudziestych w całej Europie.

Po raz pierwszy nazwisko i poezja Apollinaire'a pojawiają się dzięki Arnoštovi Pracházce w kwietniu 1913 roku. W 27 numerze „Moderní revue” Procházka zwraca uwagę na zamieszczony w styczniowym zeszytcie francuskiego pisma „Poème et drame” wiersz młodego, nie znanego zupełnie w Czechach poety, zatytułowany *Rencontre*. Krótko przed I wojną światową rozpoczyna się długofalowy proces oddziaływania i wpływów twórczości Apollinaire'a. *L'Antitradition futuriste* oraz *Alcools* wzbudziły zainteresowanie

¹ Zob. *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. století*, t. 2, Praha 1976, s. 518.

² J. Kwiatkowski, *Wstęp*. W: G. Apollinaire, *Wybór poezji*, Wrocław 1975, s. CLII.

Stanislava Kostki Neumanna i przyspieszyły w znacznym stopniu powstanie *Almanachu na rok 1914*.

W 12 numerze „Préhledu” ze stycznia 1914 roku ukazuje się recenzja Karla Čapka zbioru *Alcools*. Lutowy numer „Lidových novin” z tego samego roku przynosi pierwsze pełne tłumaczenie wiersza Apollinaire’a: S. K. Neumanna przekład *Les cloches*. Miesiąc później „Scéna” zamieszcza *Le voyageur* w przekładzie Josefa Čapka. I wreszcie w roku 1919 w lutowym numerze czasopisma „Červen” słynny przekład *Zone* Karla Čapka, w tymże samym roku przez F. Borowego opublikowany w osobnym książkowym wydaniu, z 12 lineorytami Josefa Čapka.

Jednakże znaczenie przełomowe dla recepcji Apollinaire’a w Czechach miała przygotowana i wydana przez Karela Čapka antologia poezji francuskiej zatytułowana *Francouzská poezie nové doby*. Obejmowała ona około sześćdziesięciu poetów — od Baudelaire’a, Verlaine’a, Rimbauda, Mallarmégo aż po Apollinaire’a, Cendrarsa, Reverdy’ego i Soupaulta. Wyborem autorów nawiązywała do starszych antologii: J. Vrchlickiego *Moderní básníci francouzští* z 1893 roku i M. Lešehrada *Moderní lyrika francouzská* z roku 1902³. Antologią swą oraz wcześniejszym wydaniem *Zone* Karel Čapek wywarł ogromny wpływ na rozwój poezji w Czechach po roku 1920. Jego kongenialne tłumaczenie *Zone* stało się funkcjonalnie jednym z utworów inauguracyjnych międzywojenną awangardę.

Vítězslav Nezval w przedmowie do jednego z kolejnych wydań tej antologii napisał:

Karel Čapek miał wyjątkowy i niezwykle szczególny udział w przemieszaniu czeskiego języka poetyckiego. W najdrobniejszych nawet odcieniach doprowadził do największej prostoty kulturę słowa tych wszystkich, którzy od początku XX wieku przewodzili czeskiej poezji — wtedy jeszcze parnasistowskiej, wielomównej, symbolistycznie rytualnej. Oszczędność środków wyrazu i myśli w poezji Dyka, dramatyczny liryzm Sovy, melodyka wierszy Tomana i poetycka wrażliwość Šramka są tłem dla całkowicie nowej prostoty, oszczędności, melodyjności i niewymuszonej swobody Čapka, wynikającej z nowego poetyckiego ducha. (...) Włączając do swej antologii poetów tłumaczonych już dawniej — Baudelaire’a, Verlaine’a, Mallarmégo uczynił to na pewno nie tylko dlatego, że wywarli oni tak przemożny wpływ na całą nowoczesną poezję, ale z pełną świadomością, że dawniejsi ich tłumacze na czele z Vrchlickim ukazali ich odkrywcze utwory w takim języku, który tak ze względu na wartości stylistyczne, jak i sztuczne, trudne do przyjęcia parnasistowskie neologizmy, (...) od których roły się czeskie jamby — swymi właściwościami nie odpowiadał już wrażliwości poetów, zaciemniał i odbierał czytelnikowi całe piękno słowa i obrazu, do czego pocił po Baudelaire tak wielką przywiązywali wagę⁴.

³ Zob. J. Levý, *Čapkovy překlady ve vývoji českého překladatelství a českého verše*. W: K. Čapek, *Francouzská poezie nové doby*, Praha 1957, s. 379.

⁴ V. Nezval, *Průvodce mladých básníků*. W: K. Čapek, *Francouzská poezie nové doby*, Praha 1964, s. 7 - 9.

Wydaje się, że Čapek szczególnie w przekładzie *Zone* połączył w całość wszystkie najnowsze osiągnięcia czeskiej poezji obecne w znaczących, indywidualnych twórczościach Březiny, Šramka, Gellnera, Tomana i Dyka. W decydującym stopniu przyczyniając się w ten sposób do wyparcia z czeskiej poezji sztucznej manieri i konwencji poetyckiej lumirowców uważał, że nowoczesną poezję winna cechować prostota i naturalność, a nie przesada i sztuczność, patetyczne słowa i frazesy, ciężkie rymy, sztuczne inwersje i nie-naturalny rytm — niegdyś uważane za poetyckie. Čapek u Apollinaire'a znakomicie uchwycił nowatorskie spojrzenie na świat, uwolnienie poetyckiej wyobraźni, umiejętność łączenia różnorodnych elementów nastroju, swobodną grę obrazów, potrafił niezwykle trafnie i żywo oddać w tłumaczeniach ten nowy Apollinaire'owski wiersz i jego potoczny język.

Zone Apollinaire'a stała się punktem, w którym przecięły się dwie istotne i podstawowe tendencje rodzimej czeskiej poezji: dążenie epiki do liryzacji i subiektywizmu oraz liryki do obiektywizmu i polifonii⁵. Poemat ten zwrócił uwagę poetyckiego pokolenia szczególnie przez swą formę: Apollinaire'owską formę swobodnego zestawiania i symultanicznego montażu wyobrażeń i skojarzeń. Formę, która przez uwolnienie logicznych powiązań między motywami osłabia temat jako jedną z podstaw i osnowę wiersza, staje się źródłem wielotematyczności tej poezji — poezji, w której tym oto sposobem zatarte zostają granice między liryką i epiką, przeszłością i terażniejszością, komizmem i tragizmem, między trydycyjnymi gatunkami literackiej wypowiedzi. Szczególny charakter obrazowości liryki Apollinaire'a, zasada asocjacji, sposób „wywoływania” wyobrażeń, opadająca kadencja wolnego wiersza, odkrycie asonansu i łamanych rymów, zaniechanie interpunkcji — to dalsze cechy tego w ogromnym stopniu inspirującego młodych poematu Apollinaire'a, cechy doskonale widoczne w Čapka przekładzie tego poematu.

Oto jak w cytowanej już przedmowie V. Nezval chwali przekład jednego tylko wiersza *Zone*:

Syntezą translatorskiego dzieła Čapka jest *Zone* Apollinaire'a. (...) Miał szczęście największy poeta nowoczesności, że znalazł w Czechach tak osobliwego tłumacza jakim jest Karel Čapek. Nigdy przed Apollinaire'em nie powstał tak różnorodny i wielokształtny wiersz jak *Zone*. To najczystsza realizacja najbardziej kontrastowych sprzeczności, klasycyzmu i absolutnej rewolucji, melancholii i burleski, potocznego języka i gry słów, cudów metafory i żargonu, naturalistycznej surowości i nadrealizmu. (...) Przekład *Zone* Apollinaire'a, który czyta się jak autentyczną poezję, był szczytowym osiągnięciem pracy przekładowej K. Čapka: przekazywał go młodemu pokoleniu poetów jako dzieło najbardziej inspirujące⁶.

⁵ Zob. Z. Pešat, *Apollinairovo Pásmo a dvě fáze české polytema tické poezie*. W: *Struktura a smysl literárního díla*, Praha 1966, s. 109.

⁶ V. Nezval, op. cit., s. 14, 15 - 16.

Karel Čapek dokonał zdecydowanego przewrotu w koncepcji i technice przekładu. Głosił i w swych przekładach dawał temu dowód, że odmienną strukturę językową i artystyczną przenieść należy w zupełnie inną, często przeciwstawną, strukturę rodzimą nie za pomocą werbalnej dosłowności, lecz w duchu twórcy oryginału. Oznacza to zrekonstruowanie poezji w ten sposób, by można ją było czytać jak oryginalny utwór. Ponad filologiczną zgodność przedkładał Čapek prostotę i naturalność przekładanego tekstu, walczył z tzw. „uniwersalnym językiem tłumaczeń”. Przez swą nowatorską koncepcję i technikę przekłady Čapka należą do okresu, który Otokar Fischer nazwał trzecią epoką tłumaczenia⁷.

K. Čapek, którego charakteryzuje wszechstronność sztuki słowa, niewymuszona prostota, zręczność budowy zdań, zdolność właściwego doboru środków wyrazu, wrażliwość na stronę dźwiękową, a także bogata wyobraźnia poetycka — w konsekwencji znakomita znajomość języka — swymi przekładami utwierdza w czeskiej literaturze to, co było w jej rozwoju swoiste i niepowtarzalne. Szczególnie przekład *Zone* „wchodzi” w czeską literaturę tak, jak gdyby poezja Apollinaire’a była jej częścią rozwojową, jakby istniała w tradycji⁸.

Przekłady Čapka przyspieszyły rozwój języka poetyckiego także w ramach poetyki wersyfikacyjnej: przyniosły zreformowany aleksandryn. Wiersz ten, przeniesiony z tradycji francuskiej do literatury czeskiej, w okresie lumirowski miał charakter sylabotoniczny, jambiczny. Čapek wykorzystał foniczne elementy w obrębie zdania, szczególnie intonację, opadającą kadencję, zarzucił inwersję i dominujące znaczenie akcentu i aleksandryn przekształcił w metrum sylabotoniczne oscylujące między sześciostopowym jambem a czterostopowym daktylem⁹. W takiej właśnie formie przejęli go twórcy rodzimi, wykorzystując szczególnie jego stronę rytmiczną, możliwości intonacyjne, syntaktyczno-wersyfikacyjny paralelizm. Od tak przekształconego aleksandrynu wiodła prosta droga do wiersza wolnego.

Podobnie wielką rolę odegrały przekłady Čapka w rozwoju rymu, zapoczątkowały tzw. dekanizowany rym współczesnej poezji. Jest to rym przybliżony, niedokładny, zależny od rytmicznej strony poezji, oparty w większości na identyczności samogłoskowej, na asonansie. To „oswobodzenie” rymu jako podstawy nowoczesnego wiersza rozszerzyło w znacznym stopniu możliwości kombinacji i znaczenia czeskiego rymu¹⁰. Na równi z intonacyjnym i rytmicznym schematem stał się on pierwszoplanowym czynnikiem kompozycji, współdeterminując semantyczny przebieg wypowiedzi, często w sposób

⁷ Zob. O. Fischer, *O překládání básnických děl*. W: J. Levý, *České teorie překladu*, Praha 1957, s. 601.

⁸ Zob. Z. Pešat, op. cit., s. 113.

⁹ J. Levý, op. cit., s. 387 - 391.

¹⁰ Ibid., s. 397 - 402.

nieoczekiwany¹¹. Ponadto, dzięki Čapkowi dostały się do czeskiej poezji niektóre podstawy prozodii francuskiej i właśnie w oparciu o francuski system sylabiczny mogła się rozwinąć jedna z linii nowoczesnej czeskiej poezji.

Rola, jaką Karel Čapek odegrał w rozwoju czeskiego wiersza i języka poetyckiego, kierunków awangardowych w Czechach jest pionierska i nie mająca sobie równej. Tradycja twórczości przekładowej Čapka ułatwiła znacznie rozwój kierunków awangardowych w Czechach. Od roku 1920 nieprzerwanie do dziś trwa w Czechach ogromne zainteresowanie tłumaczy poezją Apollinaire'a. Tłumaczyli ją wielu poeci czescy — Vladimír Holan, Jindřich Hořejší, František Hrubín, Hanuš Jelínek, Milan Kundera, Stanislav Kostka Neumann, Arnošt Procházka, Jaroslav Seifert — a obok nich grupa „tylko tłumaczy”: Karel i Miroslav Balášowie, Josef Čapek, Gustav Francel, Josef Hejduk, Miloš Hlávka, Jiří Ježek, Zdeněk Kalista, Jiří Konůpek, Petr Kopta, Adolf Kroupa, Jaroslav Martinic, Lev Mašín, Quido Palička, Prokop Štěpánek, Zdeněk Zelinka i Karel Teige. W kręgu wpływów i fascynacji Apollinaire'em pozostały dwa ważne „zjawiska” międzywojennych literackich Czech — Devětsil i poetyzm. V. Nezval w przedmowie do Čapka antologii poezji francuskiej przyznał: „Nie potrafię sobie wyobrazić własnego poetyckiego rozwoju, drogi poetyckiej Jiřího Wolkra i naszych przyjaciół bez tej czarownej książeczki, w której Karel Čapek znajduje w czeskim języku nowy cudowny klimat dla poezji”¹². W innym znów miejscu stwierdził: „Bez Apollinaire'a nie byłoby poezji XX wieku, bez niego wiek nasz szedłby po omacku i zbierał okruchy po klasykach, parnasistach i symbolistach”¹³.

Mistrzowski przekład Čapka *Zone* wywarł zdecydowany wpływ na całą generację Devětsilu, szczególnie na Jiřího Wolkra, Vítězslava Nezvala, Konstantina Biebla i innych. Awangarda czeska dwudziestolecia międzywojennego wzorowała się na Apollinaire'owskim modelu tworzenia poezji, modelu opartym na poczuciu jedności, zmienności i bogactwa świata. Odznaczał się on szeroką i dogłębną rejestracją „życia” i zawartości jaźni — bez uprzedniego porządkowania logicznych powiązań między ich elementami, a także bez ostrych konfliktów. W poezji tej ulegają łagodnej zmianie ogólna tonacja, wartościowanie i stosunek emocjonalny. Konkretny zapis rzeczywistości widzianej aktualnie i wspominatej przeplatany jest elementami wizji i wytworami wyobraźni¹⁴.

W rozwoju awangardowej poezji czeskiej lat międzywojennych wykazać można obecność nowego gatunku powstałego z Apollinaire'owskich inspiracji — to pąsmo, wiersz wielotematyczny. (polytematická báseň). Najbardziej

¹¹ P. Winczer, *Poetika básnických smerov*, Bratislava 1974, s. 165.

¹² V. Nezval, op. cit., s. 16.

¹³ V. Nezval, *Guillaume Apollinaire*. W: Pąsmo a jiné verše, Praha 1958, s. 7.

¹⁴ P. Winczer, op. cit., s. 165.

charakterystycznymi przekładami pisma w czeskiej poezji są: Wolкера *Svatý kopeček* z 1921 roku, Nezvala *Akrobat*, *Edison*, *Signal času* z lat 1927 - 1928 oraz *Nový Ikaros* Biebla z roku 1929. Można mówić o dwóch fazach powstawania czeskiej poezji wielotematycznej¹⁵.

W *Svatým kopečku*, który zajmuje szczególnie ważne miejsce w twórczości samego Wolкера, a także w *Podivuhodným kouzelníku* Nezvala, mającym zasadnicze znaczenie dla rozwoju całej nowoczesnej czeskiej poezji, odkryć można niektóre cechy *Zone*: pewną „autobiograficzność” poematu, swobodny tok obrazowania, bogactwo i zmienność obrazów, budowę opadającego wolnego wiersza o prawidłowej, ustalonej intonacji i kadencji usamodzielniającej każdy wers i czyniącej zeń zamkniętą znaczeniowo całość. To pierwszy etap wpływów Apollinaire’owskiego *Pásma*, w którym zwracano szczególną uwagę na łączenie różnych elementów tematu, motywów dla otrzymania w efekcie końcowym jednolitej znaczeniowo budowy wiersza¹⁶.

W poematach Nezvala spotykamy nawiązującą do Apollinaire’a zasadę improwizacji i asocjacyjnego tworzenia, prowadzącą w konsekwencji do przemyślanej całości, do struktury niejednoznacznej, bo wykorzystującej wiele wątków i motywów. Wielotematycznością Nezval narusza także tradycyjne zasady budowy poezji epickiej, również w planie stylistycznym, gdy przy zmianach tematów ulegają rozluźnieniu powiązania między środkami poetyckiej wypowiedzi. *Nový Ikaros* Biebla bliski jest *Zone* przez swe bogactwo wątków, na zasadzie kontrastu powiązanych mikrotematów, przez obecność zarówno epickich jak i lirycznych elementów, w efekcie układających się w jedną całość, w jednoczesny akt działania twórczego poetyckiej podświadomości. Jest to druga faza wpływów *Zone* w czeskiej poezji, gdzie uwolniona zostaje struktura wiersza, rozkładowi ulega osnowa czyli temat, ukazane zostają liczne sprzeczności świata i subiektu, większy nacisk kładą twórcy na analityczną stronę tworzenia¹⁷.

Ten typ nowy awangardowego wiersza czeskiego wychodzi od Apollinaire’owskiej formy swobodnego symultanicznego montażu asocjacji. W zakresie kompozycji w formie tej powstaje zatem napięcie między przypadkiem, improwizacją, rozbiciem (uzyskanym dzięki jukstapozycji i zasadzie asocjacji) a czynnikami zespalającymi, takimi jak: refreny, powracające motywy, kontrastowe wątki tematyczne. Właściwość ta najwyraźniej ujawnia się właśnie w wielkich tematach, takich jak *Zone* i szereg czeskich utworów o podobnej do *Zone* konstrukcji, w których zachwiana zostaje zasada monotematycznej budowy wiersza¹⁸.

¹⁵ Zob. Z. Pešat, op. cit., s. 109 - 125.

¹⁶ Ibid., s. 116 - 118.

¹⁷ Ibid., s. 121 - 124.

¹⁸ P. Winczer, op. cit., s. 165.

G. Apollinaire, jego *Zone*, a także Čapka przekłady francuskiej poezji pozostali na długi czas inspiratorami poetystów, a także surrealistów. Bezpośrednim przykładem tych inspiracji jest przede wszystkim rezygnacja z logicznej, monotematycznej budowy wiersza na rzecz wiersza o formie wielotematycznej, symultanicznej, a także stworzenie nowego sposobu obrazowania, opierającego się o asocjację wyobrażeń i swobodną fantazję, co prowadziło w konsekwencji do wytworzenia nowoczesnego języka poezji, języka pojętego jako gra¹⁹.

Dzięki inspiracjom *Zone* poetyzm rozwinął ponadto sztukę rymu i asonansu, zwracał znaczną uwagę na inne środki dźwiękowej budowy wiersza, a także na długi czas zwyciężył w poezji formy epickie formami liryczno-epickimi, tworzonymi na wzór Apollinaire'owskiego piasma. W poetyzmie można zauważyć dwa skrzydła tej samej poetyki: poetykę Apollinaire'owską i ludyczno-dadaistyczną, poetykę dziecięcej zabawy²⁰. Są to właściwie dwa nurty jednego modelu poezji, które łączą te same podstawy: asocjacja, jukstapozycja i zasada zaskoczenia, oba nurty podkreślają spontaniczność i improwizację w tworzeniu.

Dla Wolкера, Nezvala, Biebla i innych twórców awangardowych Apollinaire był głosicielem nowych estetycznych przeżyć i twórczej artystycznej inspiracji. Apollinaire'owski „duch nowych czasów” przenikał do czeskiej poezji przez przekłady Čapka, szczególnie *Piasmo*, które zainicjowało wszystko to, co nowoczesne i nowatorskie w czeskiej literaturze.

БАРБАРА МЫТКО

АПОЛЛИНЕР И ЧЕШСКИЙ ПОЭТИЧЕСКИЙ АВАНГАРД

Резюме

В период между первой и второй мировыми войнами на развитие литературы в Чехии исключительно сильное влияние оказала французская литература. Наибольший интерес молодого артистического „авангарда” вызвала поэзия Гийома Аполлинера.

Впервые фамилия и поэзия Аполлинера появляется в Чехии благодаря А. Прохаске в 1913 году, в последующие годы на страницах журналов печатаются очередные переводы, вместе с известным переводом поэмы *Zone*, совершенным К. Чапеком в 1919 году. Однако переломное значение для восприятия Аполлинера в Чехии имела подготовленная и изданная К. Чапеком в 1920 году антология *Francouzská poezie nové doby*, которая оказала большое влияние на развитие поэзии в Чехии. Конгениальный перевод Ча-

¹⁹ Zob. *Poetismus. České literární moderny*, sestavili K. Chvatik a Z. Pešat, Praha 1967, s. 381.

²⁰ Zob. P. Winezer, op. cit., s. 110 - 137.

пека поэмы *Zone* оказался функционально одним из произведений, открывающим „авангард” между двумя войнами.

С 1920 года по сегодняшний день в Чехии продолжается большой интерес переводчиков к поэзии Аполлинера, ее переводили выдающиеся чешские поэты и „профессиональные переводчики”. В кругу влияний и очарования Аполлинером остались два важнейших литературных явления в Чехии в период между двумя войнами: *Devětsil* и поэтизм. В развитии авангардной чешской поэзии можно обнаружить существование нового жанра, возникшего благодаря аполлинеровскому творческому вдохновению: *pásmo* многотематический стих. Для Волькера, Незвала, Библа и других авангардных авторов Аполлинер был глашатаяем новых эстетических переживаний и творческого, артистического вдохновения.

APOLLINAIRE AND THE CZECH AVANGUARD POETS

by

BARBARA MYTKO

Summary

In the interwar period in the country of Czechs the influence of French literature had been extremely strong. The greatest interest of the young artistic avanguard was in the poetry of Guillaume Appolinaire.

For the first time the name and poetry of Appolinaire appeared in the country of Czechs thanks to A. Procházka in 1913, and in the next years new translations appeared in the journals, together with the famous translation of the poem *Zone* in 1919 by Karel Čapek. However, of crucial significance for the reception of Appolinaire in the country of Czechs was the anthology prepared and published by Karel Čapek in 1920 entitled *Francouzská poezie nové doby* (French poetry of modern times) which had a great impact on the development of Czech poetry. The masterly translation of *Zone* by Čapek became functionally one of the works inaugurating the interwar avanguard.

Since 1920 constantly until the present day lasts in the country of Czechs an enormous interest of translators in the poetry of Appolinaire; his poetry has been translated by great Czech poets and “merely translators”. In the sphere of influences of Appolinaire and fascination with his works were the two important phenomena of the interwar country of Czechs: *Devětsil* and poetism. In the development of the avanguard Czech poetry one can show the presence of a new genre which rose from Appolinaire’s inspirations: *pásmo* (band), multisubject poems. For Wolker, Nezval, Biebl and other avanguard writers Appolinaire was the advocate of new esthetic experiences and creative, artistic inspiration.